

TKA
Disszeminációs füzetek

52

A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS MEGELŐZÉSE

ERASMUS+ PROJEKTEK TÜKRÉBEN

2018

A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS MEGELŐZÉSE

Erasmus+ projektek tükrében

Impresszum

SZERKESZTŐ: Győrpál Zsuzsanna, Topuzidu Jázmin Xénia
FELELŐS KIADÓ: Tordai Péter igazgató
GRAFIKAI TERVEZÉS, TÖRDELÉS: Sebestyén Szilvia
KIADJA a Tempus Közalapítvány, 2018

További fotók: © Shutterstock, a pályázó iskolák képanyagai

A kiadvány megjelenését az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Európai Bizottság támogatja.

A kiadványban foglaltak nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság álláspontját.

Minden jog fenntartva.
ISBN 978-615-5319-47-1

Tempus Közalapítvány
1077 Budapest, Kéthly Anna tér 1.
Postacím: 1438 Budapest 70., Pf. 508.
Infó: (06 1) 237 1320
telefon: (06 1) 237 1300
fax: (06 1) 239 1329
e-mail: info@tpf.hu
internet: www.tka.hu

A Tempus Közalapítvány minden pályázataival kapcsolatos információt, pályázati űrlapot, egyéb dokumentumot térítésmentesen bocsát az érdeklődők rendelkezésére, azok kereskedelmi forgalomba nem hozhatók.

TARTALOM

1. Bevezető	4
2. Felelősséget kell vállalni minden diákért: Kerekasztal-beszélgetés a korai iskolaelhagyásról	6
3. Önbizalomra és dicséretre van szükségük a gyerekeknek <i>(Szekszárdi SZC Apáczai Csere János Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma, Dombóvár – Zilizi Rozália)</i>	10
4. „Megosztjuk a felelősséget és a sikert is a gyerekekkel” <i>(Budapest XVII. kerületi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium – Tóth Katalin)</i>	13
5. Irányt adni egy elveszett generációnak <i>(Edunet Alapítvány – Gönczöl Enikő)</i>	16
6. „Esélyük sincs arra, hogy másfajta döntést hozzanak!” - Erasmus+ projekt a tanult tehetségről <i>(Együtttható Közösségépítő Egyesület – Szentpétery Elemér)</i>	19
7. Minden diák számít! – Egy szakpolitikai kísérlet rövid története a korai jelzőrendszerek kiépítéséről	23
8. Kipróbáltuk - Gyakorlati eszközök az iskolai lemorzsolódás megakadályozására	32

Erasmus+

BEVEZETŐ

A kiadvány, amelyet most a kezében tart, egyszerre szól a lemorzsolódásról mint folyamatról, eseményről vagy éppen döntésről; a korai iskolaelhagyásról mint statisztikai fogalomról; de néhány példán és jó gyakorlaton keresztül leginkább arról, milyen eszközeink, módszereink és lehetőségeink vannak arra, hogy ezeket elkerüljük.

Fontos, hogy különbséget tegyünk a lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás között. A *korai iskolaelhagyás* egy társadalmi mutató: definíciója szerint azon 18 és 24 év közötti fiatalok arányát jelenti egy adott országban, akik nem szereztek középfokú végzettséget, és az adatfelvétel idején sem vesznek részt oktatásban, képzésben. Az Európai Unió szakpolitikai elvárásaként fogalmazta meg, hogy a korai iskolaelhagyás aránya uniós átlagban 10% alá csökkenjen 2020-ig.

A *lemorzsolódás* ezzel szemben egy folyamatra utal, amely jóval korábban kezdődik, mintsem a fiatal a statisztikai kategóriába kerül. A statisztikai arány javításának feltétele, hogy a korai iskolaelhagyás problémaköre, az ahhoz vezető folyamatok és a mögöttes okok kellő figyelmet kapjanak. A lemorzsolódásnak rendkívül komplex háttere van. Nehézzé teszi a probléma uniformizálását és egységes megoldását az is, hogy minden gyermek története egyedi. Ezt a komplexitást és a történetek egyediségét tovább színezik az egyes országok oktatáspolitikai, foglalkoztatás- és társadalmpolitikai motívumai, az intézménytípusok és az egyes intézmények közötti eltérő tapasztalatok, a rendszerek belső feszültségei, de még gyakran a meggyökeresedett szokásjog által diktált megoldások is. A lemorzsolódás jelensége ugyanakkor számos dologban mutat hasonlóságot nemzetközi összehasonlításban is, például abban, hogy **a probléma elsősorban középfokon, a szakoktatás területén jelentkezik**: ezt igazolják a hazai adatok is. A lemorzsolódás csökkentését célzó beavatkozásoknak viszont nem csak ezen a szinten kell történnie. A hazai és nemzetközi kutatások egyik legfontosabb tapasztalata, hogy **a leghatékonyabb módszer a korai felismerés**, a prevenció, a probléma idejében történő azonosítása.

Ezért az Európai Bizottság az elmúlt egy évtizedben számos szakpolitikai ajánlást fogalmazott meg a korai iskolaelhagyás és a lemorzsolódás csökkentésének beavatkozási területeire. Az egyik ajánlás, amelyet különböző programokon keresztül a hazai szakpolitika is meg kíván honosítani, a korai jelzőrendszerek bevezetése.

A *korai jelzőrendszer* (early warning system) egy intézményi szinten alkalmazott eszközrendszer az oktatásban, amely a mérhető adatokra és a megfigyelhető jelenségekre építve beavatkozási módszereket javasol a lemorzsolódással veszélyeztetett fiatalokkal foglalkozó tanárok és szakemberek számára az időben történő segítségnyújtáshoz. Egy korai jelző- és beavatkozási rendszer működtetése olyan intézményi és tanári kompetenciákon nyugszik, mint a megfelelő adatok gyűjtése és feldolgozása, a diákok

viselkedésének és a háttérben rejlő okoknak az értelmezése, a megelőző intézkedések egyénhez igazított magalkotása, valamint külső segítség (források, partnerek) bevonására való készség.

Noha a lemorzsolódás megelőzése érdekében az iskola is sokat tehet – például támogató légkör, pozitív, a tanuló szempontjait és céljait fókuszba állító attitűd –, ez korántsem kizárólag az iskola ügye, hiszen a jelenség mögött nem csak pedagógiai okok vagy folyamatok állnak, és önmagában a probléma pedagógiai eszközökkel nem is kezelhető. **Szektorközi együttműködésre van szükség**, azaz az iskolán kívül be kell vonni azokat a szervezeteket és szakembereket is, akik további kiutat, segítséget, lehetőséget tudnak kínálni a fiataloknak a problémák megelőzésében és megoldásában: az oktatási és képzési szektor mellett például az egészségügy, a szociális, a foglalkoztatás, a közművelődési, a sport, a bűnmegelőzés és igazságszolgáltatás területei relevánsak. A korai jelzőrendszer segítségével felismert veszélyeztetett fiatalok hatékony támogatása a megfelelő szektorokból bevont segítő szakemberek együttműködésében, valamint rendszerszintű szolgáltatások és egy folyamatosan frissített információs rendszer kiépítése eredményeképpen valósulhat meg.

Arra vonatkozóan, hogy mi is valójában a korai jelzőrendszer, az Európai Bizottság ajánlásai nem nyújtanak konkrét segítséget, pontos definíciót vagy standardizált eljárásokat. Ugyanúgy, ahogyan az oktatási rendszerek is eltérőek az európai országokban, a korai jelzőrendszerek is igen változatos formában léteznek: megoldásaik, működésük, finanszírozásuk is eltérő, mert minden ilyen átfogóan működő rendszer szorosan kötődik a nemzeti vagy helyi sajátosságokhoz. Azt is tudjuk azonban, hogy a legjobb gyakorlatok (skandináv, angolszász vagy holland példák) számos hasonlóságot mutatnak: befogadó és nyitott oktatási rendszer, kollaboratív tanári kultúra, valamint rendszerszintű szektorközi együttműködés.

A nemzetközi tapasztalatok kipróbálására és kelet-közép-európai terepen való alkalmazására jött létre a Tempus Közalapítvány által koordinált CroCooS projekt. A kiadványban ennek eredményeit is bemutatjuk, emellett számos olyan, nemzetközi együttműködésben megvalósult jó gyakorlatot is megismerhetnek, amelyekben pedagógusok és ifjúságsegítők a korai iskolaelhagyás megelőzéséért dolgoztak, és amelyek megvalósítását az Európai Unió Erasmus+ programja támogatta.

FARKAS BERTALAN PÉTER
a CroCooS projekt koordinátora,
a Tempus Közalapítvány Tudásmenedzsment
csoportjának vezetője

FELELŐSSÉGET KELL VÁLLALNI MINDEN DIÁKÉRT

Kerekasztal-beszélgetés a korai iskolaelhagyásról

Magyarországon a korai iskolaelhagyás aránya a 2016-os adatok szerint 12,4 százalék. Ez több mint két százalékkal meghaladja az Európai Unió átlagát. Minek köszönhető ez a különbség? Felelősnek érzik-e magukat a pedagógusok? És főként, mi mindenre van ahhoz szükség, hogy a jelenleg romló tendencia pozitív irányba változzon?

A Tempus Közalapítvány által szervezett kerekasztal-beszélgetésen Rozmán Éva (igazgató, Andrássy György Katolikus Közgazdasági Szakgimnázium, Gimnázium és Kollégium), Szegedi Eszter (projektvezető, Tempus Közalapítvány), valamint Orbán Anikó (osztályvezető, Köznevelés-igazgatási Főosztály, Emberi Erőforrások Minisztériuma) vett részt.

Minőségi tudás és megfelelő végzettség

A foglalkoztatottság növelése miatt a középfokú végzettség megszerzésének támogatása az Európai Unió egyik állandó, minimum elvárása a tagállamai felé – kezdte a bevezetőjét Szegedi Eszter. Ennek a végzettségnek ráadásul minőségi tudást kell jelentenie, ami sok esetben távol áll a hazai valóságtól. Azzal kapcsolatban, hogy a diákok megfelelő végzettséggel, tudással és készségekkel kerüljenek ki a munkaerőpiacra, Szegedi Eszter szerint ma nincs általános recept.

Az EU erre vonatkozóan ajánlásokat fogalmaz meg, többek között az alábbiakat:

- Meg kell erősíteni a diákok alapkészségeit, hosszabb időt szánva erre a képzésben.
- Támogatni kell a pedagógusok szakmai fejlődését.
- Szükség van az úgynevezett soft skilllek fejlesztésére is.
- Fontos a módszertani kultúra fejlesztése (például a kooperatív- és projektmódszer, illetve a szakképzésben és a felnőttképzésben a munkaalapú tanulás).
- Biztosítani kell minőségi pályorientációs szolgáltatásokat.

Rugalmasságra van szükség

Szegedi Eszter bevezetőjében kiemelte, hogy a szakpolitika célja nem lehet csupán általában a számok csökkentése. *„Nem mondhatunk le egyetlen gyerekről sem. Más szóval felelősséget kell vállalnunk minden egyes diákért. Gyakran előfordul, hogy egy tanuló számára nem megfelelő a képzés, amire felvették. Az oktatási rendszernek ilyen esetben biztosítani kellene a rugalmas átjárást egy másik képzési programba vagy intézménybe, a lehető leghamarabb és legegyszerűbb módon”* – mondta a projektvezető.

A hazai szakpolitika törvényi szabályozással és megfelelő források dedikálásával tud kapcsolódni ehhez – emelte ki Orbán Anikó. Ezen belül a fókuszpontok elsősorban a pedagógusok fejlesztését, valamint az intézményfejlesztést jelentik. *„A lemorzsolódás csökkentését segítő pedagógiai jelzőrendszer 2016-ban elindult. Az első adatok már rendelkezésre állnak, vagyis a kiindulási pont a továbblépéshez már adott”* – hangsúlyozta az osztályvezető.

Tehetlenség helyett felelősségvállalás

Szegedi Eszter a nemrégiben befejeződött CroCooS¹ projekt kutatási eredményeit idézve megemlítette, hogy a pedagógus szakma részéről meglehetősen nagy a felelősségvárás. Arra a kérdésre ugyanis, hogy ki a felelős a Magyarországon igen magas lemorzsolódásért, a tanárok elsőként a szülőket, a diákokat, vagy a társadalmat és az államot nevezték meg. Az okok között pedig leggyakrabban a szocio-kulturális környezetet említik.

Mi ennek a tanulsága? – tette fel a kérdést Rozmán Éva, aki elsőként arról beszélt, hogy a pedagógusok is egy nagyon fontos célcsoport, akiket segíteni, támogatni, fejleszteni kell. Van olyan intézmény, ahol a tanárok érzékenyítésével kell a munkát elkezdni. Ehhez az intézményvezető szerint többek között szemléletváltásra van szükség. *„A diákok korai iskolaelhagyása ugyanis nem csak iskolai ügy, csökkentéséhez szélesebb körű, szektorközi együttműködés szükséges.”*

Pályázati pénzek mellé magasabb állami finanszírozás

Hosszú távon csak úgy lehet eredményt elérni, ha a segítő szakemberek finanszírozása nagyobb hangsúlyt kap állami részről, hiszen ők azok, akik óriási számban hiányoznak a rendszerből – figyelmeztetett Rozmán Éva. Az iskolai szociális munkások száma bizonyosan nőni fog 2018 januárjától, mert több forrást rendel az ügy mellé a szakpolitika. A nehéz körülmények között dolgozó pedagógusok illetménye, illetve pótléka magasabb lesz. Ezen kívül számítani lehet az intézmények differenciált fejlesztésére is – reagált erre Orbán Anikó.

A szakma nevében ezt üdvözlötte Rozmán Éva, aki szerint a plusz tevékenységeik túlnyomó részét az iskolák jellemzően nem a központi normatív támogatásból, hanem különböző pályázati forrásokból finanszírozzák.

¹ Kutatási eredmények és módszertani anyagok elérhetők a projekt honlapján: www.crocoos.tka.hu

Bizalom és odafigyelés

Rozmán Éva véleménye szerint a pedagógusok munkájához nem feltétlenül kell külső presszió. A legfontosabb, hogy legyen az intézményben egy elkötelezett vezető, aki képes bizalmi légkört kialakítani tanárok, diákok felé egyaránt. Az egyéb feladatok közül az igazgató a módszertani fejlesztések fontosságát hangsúlyozta. A diákokkal kapcsolatban a tanulás iránti motivációnak, valamint a soft skilllek fejlesztésének kell szerinte prioritást élveznie.

„Ami mindennél fontosabb, az a mentális segítségnyújtás – mondta. – Ez után jöhet csak a tanulás, a felzárkóztatás. Sokszor a tanár az egyetlen, aki a diák örömeiről, bánatairól tud, így ő az, aki a gyerek lehetőségeihez, fejlődéséhez meg tudja adni a megfelelő biztatást.”

Az egyéni fejlesztéseknek és a pályorientációnak is nagy szerepe van a lemorzsolódás csökkentésében, ezek szintén a tanárok feladatai közé sorolandók – folytatta az intézményvezető. *„Jogosan merül fel, hogy mindezt mégis mikor? Hiszen a heti kötelező 26 órára is fel kell készülni. Ahhoz, hogy ezeket a feladatokat is el tudjuk látni, nagyon feszes és szigorú napirendre, munkabeosztásra van szükség.”*

Arra a moderátori kérdésre, hogy hogyan támogatja a szakpolitika a körvonalazódó feladatokat, Orbán Anikó kiemelte, hogy jelenleg a feladatok kijelölése és ezzel párhuzamosan a szabályozás zajlik.

Halogatás helyett beavatkozás

A kerekasztal-beszélgetés résztvevői egyetértettek abban, hogy a változás egyik kulcsa az lehet, ha az iskolában dolgozó szakemberek időben észlelik a problémákat. Szegedi Eszter elmondta, hogy a lemorzsolódás jeleiről rendelkezésre állnak kutatási adatok. Oda kell például figyelni a hiányzásra, a megváltozott viselkedésre, a romló osztályzatokra, illetve a kiközösítésre, mert ezek azok a figyelmeztető jelek, amelyek leggyakrabban előrevetítik a lemorzsolódást.

Ezeket mind tudja a szakma is, a tanárok ismerik a jeleket, intézményi szinten mégsem jellemző a tervezett beavatkozás, prevenció. Ahhoz, hogy ez változzon, világos célkitűzésre, elhatározásra és segítségre, támogatásra lenne szükségük – tette hozzá Szegedi Eszter.

Fontos a pozitív hozzáállás

Az összegzésnél mindhárom szakember hangsúlyozta, hogy az együttműködésnek túl kell mutatnia az iskola falain. Egyetértettek abban is, hogy a hazai szakmának rengeteg a tanulnivalója még. *„Kollégáimmal együtt irigykedve nézem azokat a külföldi mintákat, ahol heterogén csapatok szerveződnek a diákok jól definiált problémái köré – mondta Rozmán Éva. – Nálunk a jelenlegi rendszerben nagyon sok mindenre nem jut elegendő kapacitás. Ennek ellenére a problémák, vagyis helyesebben a kihívások megfogalmazása mellett muszáj lehetőséget találnunk új utak felfedezésére. Annál inkább, mivel – tudjuk jól –, a jelentős társadalmi változásokhoz körülbelül 25-30 évre van szükség.”*

Szegedi Eszter azzal zárta a beszélgetést, hogy nagy szükség lenne arra, hogy az iskolai kudarcok mellett olykor a sikereinket is megéljük. Mert vannak sikerek. Csak ezeket bizony néha elfelejtjük.

BAKÓCZY SZILVIA

Erasmus+

Az Európai Unió Erasmus+ programja számos szakpolitikai cél megvalósítását támogatja a tagállamokban, köztük például a korai iskolaelhagyás elleni küzdelmet, amely hazánkban is kihívás elé állítja az oktatásban, a döntéshozatalban és a segítő szakmákban dolgozókat. Számukra, és a veszélyeztetett fiatalok számára is segítséget jelenthetnek azok a nemzetközi együttműködések, melyeknek keretében már működő modelleket, jó gyakorlatokat és itthon is hasznosítható tudást szerezhetnek a programban résztvevők. Az Erasmus+ program külföldi mobilitások és stratégiai partnerségek megvalósítását támogatja, amelyek keretében többek között pedagógusok, iskolai munkatársak, ifjúságsegítők és szakemberek is megoszthatják egymással a tapasztalataikat, közös kutatásokban vehetnek részt, illetve új módszereket és eszközöket ismerhetnek meg. A következő oldalakon ezekből mutatunk be néhányat.

További információ a pályázati lehetőségekről: www.erasmusplusz.hu

ÖNBIZALOMRA ÉS DICSÉRETRE VAN SZÜKSÉGÜK A GYEREKEKNEK

Sokan még jól emlékszünk diákveink nyári gyakorlataira: leginkább a vakáció megkurtításaként éltük meg. Persze, egészen másként tekintettünk volna rá, ha azt egy napfényes mediterrán szigeten tölthetjük, akárcsak az egyik dombóvári iskola diákjai. Ahogy Zilizi Rozália projektkoordinátor elmondta, sok tanulójukat fenyegeti a korai iskolaelhagyás veszélye, így folyamatosan pozitív élményekre van szükségük, melyek az iskolapadban tartják őket. Ebben az Erasmus+ program is segíthet nekik.

Ötszáz, 14 és 24 éves kor közötti gyerek, fiatal tanul Önkönl. Nagy létszám, nagy korkülönbségekkel. Nem okoz ez nehézséget az oktatásban?

INTÉZMÉNY: Szekszárdi SzC Apáczai Csere János Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma, Dombóvár

PROJEKT CÍME: „Ha összejövünk, az a kezdet. Ha együtt maradunk, az már haladás. Ha együtt dolgozunk, az a siker.” (H. Ford)

KOORDINÁTOR: Zilizi Rozália

HONLAP: www.apaczai.szekszardiszc.hu,
www.acsjszki.hu

Nem, pontosabban nem ez okoz nehézséget. Régióink, és így iskolánk vonzáskörzete, ugyan nem a munkanélküliség által legjobban sújtott terület, de az élbolyban vagyunk. Nem tehetjük meg, hogy e tényről ne vegyünk tudomást, hiszen a legnagyobb nehézségünknek, a gyerekek folyamatos lemorzsolódásának legfőképpen gazdasági okai vannak. Az egyre reménytelenebb munkakeresés, különösen a zsákfalvakban élők számára, törvényszerűen egyre több család folyamatos elszegényedésével jár. Ráadásul az ilyen családokban azt látja a gyerek, nem éri meg tanulni, szakmát szerezni.

Erre a jelenségre keresett kiutat iskolájuk azzal, hogy külföldi szakmai gyakorlatokat szervezett diákjainak?

Ennek voltak előzményei. Leonardo mobilitási projektekben 2006 óta veszünk részt, és számos Comenius program révén is együttműködtünk külföldi iskolákkal, sőt, az Erasmus+ támogatásával már 2014-ben tudtunk diákokat angol és német nyelvterületre szakmai gyakorlatra küldeni. Így tapasztalatokkal a hátunk mögött vágtunk bele ismét. Mert, hogy tenni kell, az nyilvánvaló volt. Ahogyan az is, hiába hajtogatom én és pedagóguskollégám a gyerekeknek, hogy a szaktudás és az ehhez szükséges gyakorlati ismeret a legjobb befektetés a jövőbe, ez csak akkor lehet hiteles, ha minderről neki is van személyes tapasztalata. És ha ehhez egy életre szóló élménye is fűződik, na, akkor az valóban iránymutatás a számára.

2017 nyarán a németországi Deggendorfba változatos szakokról érkeztek a dombóvári diákok: volt köztük közgazdasági, kereskedelmi, közlekedési, pedagógiai és informatikai képzésre járó. Az iskola évtizedes kapcsolatot ápol a bajor testvérintézménnyel, így, az ottani iskola segítségével, minden tanuló szakirányának megfelelő gyakorlati helyen kezdhetette el a munkát, német tanuló párjával, hogy minden a lehető leggyorsabban menjen. Kitti például egy hipermarket reklámozástyán kapott változatos feladatokat, Barbi a járási hivatal menekültkegelyezésével foglalkozó csoportjának munkájába kapcsolódott be, Berni pedig a helyi szociális munkás képzésre járókkal együtt tölthette óvodai gyakorlati idejét.

Egy évvel korábban Máltára is különböző szakirányokról érkeztek a fiatalok, s ahogyan Zilizi Rozália projektkoordinátor elmondta, „a gombhoz keresték meg a kabátot”. Az informatika szakos Béla hardverekkel foglalkozhatott egy elektronikai boltban és nyomtatni, szkennelni segíthetett a boltba betérőknek. József autószerelő műhelyben hasznosíthatta, amit a közlekedési képzésben tanult, Henrietta ugyanakkor egy bioboltban, Olivér pedig Málta legnagyobb múltú bortermelejénél csiszolhatta angoltudását.

Tíz tanuló utazott tavaly Máltára, idén pedig hat a németországi Deggendorfba. Ez a kétszer három hét elég a világmegváltáshoz?

Ha ahhoz nem is elegendő, kedvező hatásai messze túlmutatnak a három héten. Például lehetőségünk van így a duális szakképzés tapasztalatait a hazai viszonyokhoz adaptálni, és saját, hazai gyakorlati oktatásunkba beépíteni azokat. Eközben a gyerek mellett az iskola szintén nemzetközi kapcsolati tőkére tehet szert, mely akár a többiek külföldi munkavállalását is nagyban segítheti. S ha mindehhez hozzávesszük, hogy az utazó tanuló idegen nyelvtudása, pláne, szaknyelvtudása is komoly lendületet kap, az európai szintű szaktudás már egyáltalán nem tűnik számára egy elérhetetlen ábrándnak. Éppen ezért a mobilitásban részt vevő diákokat nagyon gondosan választjuk ki a jelentkezők közül. Így például a gyerek motivációi mellett nem csak az osztályfőnökök, mentorok, nyelvtanárok, de még társaik javaslatát is figyelembe vesszük. Sőt, az is célunk, hogy a kiválasztáskor a hátrányos helyzet, ha úgy látjuk, akár előnyt jelenthessen.

Ezt az utóbbi szempontot mi indokolja?

Azokra a gyerekekre, akiket a lemorzsolódás, azaz a korai iskolaelhagyás veszélye fenyeget, különösen próbálunk odafigyelni. **Sokéves tapasztalatunk, hogy rendre a 9. évfolyamban a legdrágább helyzet.** Volt olyan évünk, amikor innen 28 tanulót veszítettünk el, gondoljunk csak bele, egy egész osztálynyi diákot! Miközben valljuk, minden egyes gyerek számít. És minden egyes gyerek tehetséges valamiben, a mi feladatunk megtalálni, miben. Éppen ezért a 9. évfolyamban például az osztályfőnök munkáját egy mentor is segíti, így kétszer annyi figyelem juthat az egyes gyerekekre. Hasonló célt szolgál az úgynevezett vendégtanári gyakorlatunk is, matematikaórán például ott van még egy pedagógus, s ha az egyik diák elakad, mert nem ért valamit, ő azonnal odaül mellé, és segít. A módszerek kidolgozásával és bevezetésével a CroCooS projekt (Előzzük meg a lemorzsolódást!) csoportja foglalkozik, ők folyamatosan próbálják a tantestület tagjait bevonni a közös munkába, ha a veszélyeztetettség jelei felbukkannak.

Melyek ezek a figyelmeztető jelek?

Színesek a tünetek, a romló tanulmányi eredmény éppúgy idetartozik, mint az egyre elhanyagoltabb külső. Tapasztalatból tudjuk, **ha már túl van a gyerek egy iskolaelhagyáson, egy iskolaváltáson, akkor ott az esélye egy következőnek**, különösen, ha ismét sokasodnak a hiányzások. A családi háttér, pontosabban annak hiánya nagyon gyakori, előfordul, hogy az egész képzés ideje alatt egyszer sem találkozunk a szülővel. Egy 24 fős osztály esetén a szülői értekezleten rendszerint 6-10 szülő jelenik meg, ez sokat elárul. És azt is tudjuk, ez a korosztály egymásra is igen veszélyes lehet, a rossz baráti társaság kiválasztása akár szerhasználathoz vagy rendőrségi ügyekhez is vezethet. De ez a veszély megnyilvánulhat abban is, hogy az osztályközösség fordul egy gyerek ellen, akár eltérő szociális helyzete miatt. Pont ezért tekintjük kiemelt feladatunknak a közösségépítést, ha lehet, minél több szabadidős tevékenységgel. És ebben is nagy segítség lehet a közös utazás, a közös külföldi szakmai gyakorlat eltöltése.

Ez a segítség miben nyilvánul meg?

Közösségi szinten azt látjuk, hogy új, összetartó kis csoportok alakultak. A nemzetközi gyakorlaton munkájukat, szabadidős programjaikat kísérőtanáraink segítik. Ők vannak jelen, ha segítség kell az utazásban, kommunikációban, figyelnek rájuk, meghallgatják őket. Nagy Emese és Kurdi Mihály kollégáim nyári programja tehát 3 hét szolgálat éjjel és nappal. A diákok viszont saját maguk gazdálkodhatnak a heti megélhetési pénzkeretükből, amiből sokat tanulhatnak. Ez, és a folyamatos pozitív visszajelzés az önbizalmukat is növeli. Emellett a **visszajelzéseikből kiderül, hogy megtapasztalhatták, milyen hasznos és értékes a munkájuk.** Harminc éve tanítom ezt a korosztályt, tudom, hogy milyen gyorsan és kritikusan ítélnének, ezért különösen becsesek számomra a hála és a köszönet szavai tőlük.

SZEKERES P. MÓNIKA

„MEGOSZTJUK A FELELŐSSÉGET ÉS A SIKERT IS A GYEREKEKKEL”

Mi történik, ha egy elitiskola tanárai egyszer csak azzal szembesülnek, hogy már nem csupán válogatottan tehetséges gyerekek versengenek a felvételért, hanem kevésbé támogató környezetből érkező, több problémával küzdő diákjaik száma is hirtelen megnő? A rákoskeresztúri Kőrösi Csoma iskola pedagógusai ráébredtek, ha változnak a kihívások, nekik is változtatniuk kell: már nemcsak az a kérdés, hogyan jutassák el a legkiválóbbakat az országos versenyekre, hanem az is, hogyan óvják meg a lassabban haladókat a korai iskolaelhagyás veszélyétől. Tóth Katalin projektkoordinátorral arról beszélgettem, hogyan segíthet mindebben az Erasmus+ program.

Mikor érzékeltek először, hogy a régi módszerek az új közösségben már nem működnek?

Amikor a körzetünkben lakó gyerekeket kötelezővé vált felvennünk, az is nyilvánvaló lett, hogy nagyon eltérő háttérrel rendelkező tanulóinkhoz nagyon eltérő úton tudunk közel kerülni. Ehhez érdemes végiggondolnunk iskolánk 35 éves történetét. 1982-ben, a bennünket körülvevő lakóteleppel egy időben épült, éppen az újonnan beköltöző családok számára. Tehát beiskolázási gondjaink nem voltak, sőt, nagy létszámú osztályokat kellett indítanunk. És még ilyen körülmé-

INTÉZMÉNY: Budapest XVII. kerületi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola és Gimnázium

PROJEKT CÍME: Senki nem marad le

KOORDINÁTOR: Tóth Katalin

HONLAP: www.kcss.hu, www.vidamtanar.blog

nyek között is válogathattunk, kit veszünk fel. Igazolja ezt, hogy már ekkor indítottunk például angoltagozatos osztályokat, miközben még az orosz nyelv oktatása volt egyébként a kötelező. Aztán a demográfiai hullámvölgyet természetesen mi is megéreztük, így kezdtünk gimnáziumi évfolyamokat is oktatni, és jó hírű intézmény lévén még mindig akadtak bőven körzetünkön kívülről jelentkezők is. A körzetesítés, ahogyan említettem, azonban alaposan átrajzolta a kereteinket, így találkoztunk olyan diákokkal is egyre nagyobb számban, akiket hátrányos szociális hátterük és csekély motivációjuk révén fokozottan veszélyeztet a korai iskolaelhagyás.

Hogyan élték meg ezt a változást a tanárkollégák?

Nehéz idők voltak. Hiszen a pedagóguspályán nincsen előrelépési lehetőség, teljesen elfogadott, hogy ugyanarról a katedráról megyünk nyugdíjba, amelyen egykor frissdiplomásként kezdtünk. **Egy tanár számára a motivációt csak a gyerekektől érkező visszajelzések jelentik.** Persze, ezt a „csak”-ot erőteljesen idézőjelbe teszem. Gyakorló pedagógusként nap mint nap az érdeklődéstől csillogó szemű diákokkal együtt szárnyaltunk. Hát, ez változott meg egy csapásra, és bár a kollégák igyekeznek derekasán helytállni, egyre többüknél jelentkeztek a belefáradás, a kiegészítés tünetei. Ekkor mondtam azt, keressünk új utakat, mert minél később indulunk, annál később fogunk célba érni.

Elméletben igen logikusan is hangzik, de hogyan sikerült mindezt lefordítani a gyakorlatba?

Korábról ismertem a pályázatok világát, számos Comenius projektet vezettem, így kértem a kollégákat, vágjunk bele, nézzük meg, más oktatási kultúrákban ezt hogyan csinálják. És velem tartottak, nem csupán a nyelvszakos munkatársaim. Pedig egy ilyen projekt tanulságait hasznosítani igen komoly nyelvi felkészülést igényel. De **a pedagógusok átértékelték, milyen ereje lehet az ő példamutatásuknak a diákjaik felé, hogy az új feladattól nem megrettennek, hanem felnőnek ahhoz!** Így 21-en vettünk részt a 9 kiválasztott tanfolyamon Skandináviában, Németországban, Franciaországban, Olaszországban, Angliában, hogy olyan jó gyakorlatokat ismerjünk meg, amelyek segítségével a tehetséges és a lassabban haladó tanulóinkat együtt tudjuk tanítani, vagy amelyek segítségével a más kultúrákból érkező vagy a többségtől más módon eltérő igényű gyerekek beilleszkedését is támogatni tudjuk.

Mesélne a legmeghatározóbb tapasztalataikról?

Amit legelőször is meg kellett értenünk, hogy mind nekünk, pedagógusoknak, mind a gyerekeknek le kell vetnünk hagyományos szerepeinket. Hogy a tanár megtervezi, mit akar megtanítani, azután „leadja” ezt az anyagot, a diák pedig megtanulja – ez többé már nem működik. **Meg kell osztanunk annak felelősségét, honnan hová jut el a tanuló.** Az szintén a modell része, hogy a diák önállóan tervez, írásban felvázolja azt, maga tűzi ki a céljait, önállóan halad arrafelé, és még az értékelést is az ő kezébe adjuk. Azt is igen tanulságos volt látni, hogy amikor a gyerek önmaga reflektál a munkájára, akkor sokkal szívesebben tekint rá, mint egy kívülálló, például a tanára.

Úgy képzelem ezt el, hogy a tanár, akár egy edző, a pálya széléről figyel, de a versenyben már nem vesz részt?

Tulajdonképpen igen. Lehet, hogy első pillantásra úgy tűnik, a pedagógus az ilyen filozófiájú oktatásban akár hátra is dőlhet a székében, de a valóságban folyamatosan jelen van, segít, irányít, monitoroz, visszajelzést ad. És bizony ez több munkával is jár, mint a tradicionálisan leosztott tanár-diák feladatok világában. De megéri. És ezt olyan apróságokból értettük meg igazán, mint például amikor Brémában azt láttuk, hogy egy kislány maga írta le egy cetlire és tűzte a padjára aznapi célját: „Ma többet fogok jelentkezni!” Vagy amikor először csodálkoztam rá, hogy ezekben az iskolákban a szünetekben nincs folyosói, tanári ügyelet, mert az is a gyerekek felelőssége, hogyan élnek ezzel a szabadsággal. Amúgy igen okosan és felelősségteljesen, mert ott működik ez a rendszer...

„Ott” miért működik? És „itt” miért kevésbé?

Egyszerűen a feltételeken múlik. Ideális esetben a finanszírozás minden eszközt biztosít, a papírragasztótól a korlátlan internet hozzáférésig minden osztályban, minden tanuló számára. De az is természetes, hogy valamilyen digitális eszközzel érkezik a gyerek az iskolába. Korszerű, jól mozgatható bútorok vannak az osztálytermekben, egyszemélyes padok, nagy tér. És persze a személyi feltételek is adottak, kis létszámú osztályok, ha szükséges, tolmács a bevándorló családok gyermekeinek, míg az első nehézségeken túljutnak. És nem utolsósorban a bizalom is adott a tanárok felé, az államtól, a szülőktől, a társadalom egészétől.

A példák, amelyeket mondott, a legizgalmasabbak egy laikus számára.

Nem csak a laikus számára, számunkra is. Miközben például tudom, hogy a mi gimnazistáink az istennek se akarnak énekelni, ehelyett zeneelméletet tanulnak, amit érthetően, nem igen szeretnek, látom, hogy a finn kamaszok a zeneórán szívből, együtt fújják az aktuális slágereket, és ehhez mindenkinek jut hangszer. És azt is látom, hogy háztartástan órán együtt főznek, eközben megtanulva, melyik hozzávaló egészséges, melyik nem hizlal, utána együtt kitarítanak, egyúttal azt is megtanulva, melyik vegyszerrel hogyan kell bánni. Vállalkozói ismereteket pedig úgy sajátítanak el, hogy maguk gondoskodnak egy fa vagy éppen egy baromfiudvar fejlődéséről, jólétéről.

Ha a feltételek oly eltérőek, ha a szemléletmód oly távoli még, hogyan tudják mégis ezeket a tapasztalatokat hasznosítani?

Apró lépésekben, de haladunk. Amit például biztosan át tudtunk venni, hogy a művészeti nevelés során különös hangsúlyt adunk azon készségek fejlesztésének, amelyek bármely más területen is támogathatják a kreativitást. Azt is megtanultuk, soha nincs negatív visszajelzés a gyerekek felé, ehelyett a jó teljesítményt dicsérjük, inspiráló, pozitív példát adva ezzel az éppen elakadóknak. És azt is tudjuk, mindennek az a kulcsa, hogy együtt változtatunk, hogy együtt változunk. Így megosztjuk a felelősséget és a sikert is a gyerekekkel.

SZEKERES P. MÓNIKA

IRÁNYT ADNI EGY ELVESZETT GENERÁCIÓNAK

Az első világháború idején Hemingway alkotta a kifejezést, amely a jelenben ismét aktuális. Az elveszett generáció az oktatás-képzés és munka világán kívül rekedt fiatalok csoportja, akik elsősorban a gazdasági világválság következményeit viselik. De hogyan lehetne segíteni nekik? Ehhez kínál eszközt az Edunet Alapítvány külföldi partnerekkel együtt kidolgozott, 16-24 éves fiataloknak szóló programja.

Az Edunet 2014-2017 között zajló Erasmus+ projektje alapvetően izgalmas témát feszeget: miképpen lehet megfelelő készségekhez hozzásegíteni az úgynevezett NEET fiatalokat (*Not in Education, Employment or Training*), akiknél **a képzettség vagy a munkahely hiánya mellett a jövőkép nélkülség és a motivátlanság is komoly gondot jelent.** A kérdést még inkább érdekessé teszi, hogy több – teljesen eltérő gazdasági helyzetben lévő – európai ország közös problémájára próbál megoldást találni.

„Lengyel, skót, illetve német partnereinkkel egy előző projekten is együtt dolgoztunk, és szívesen léptünk tovább egy következő közös munka felé. Az Erasmus+ pályázat a nemzetközisége miatt is megfelelt számunkra: éppen akkor adott lehetőséget, amikor tele voltunk lendülettel, ötlettel, kíváncsisággal. A közös munka örömforrás is volt: nagyon jó érzés felismerni, hogy összekötnek minket a hasonló problémák és az azonos értékrend is” – mondja Gönczöl Enikő, az Edunet munkatársa, a projekt menedzsere.

INTÉZMÉNY: Edunet Alapítvány

PROJEKT CÍME: Reaching the Lost Generation

KOORDINÁTOR: Gönczöl Enikő

HONLAP: <https://rlg.edunet.hu>,
www.edunet.hu

Különbségek a végzettségben

Bár a négy részt vevő ország társadalmi, gazdasági helyzete teljesen más, az együttműködés gördülékenyen ment, hiszen előre tisztázták a speciális sajátosságokat országonként. A tréning megtervezését megelőző alapoó tanulmányban például kitértek arra: hogyan oszlik meg végzettség szerint a NEET fiatalok aránya.

Ahogy a szakértő mondja: a statisztikák szerint a lengyeleknél nem az alacsonyan képzettek körében van a legtöbb érintett. Ezért ők a középiskola utolsó évfolyamába vitték be a kidolgozott tréningprogramot. A skótoknál egy nagyon specifikus kör, az úgynevezett „karácsonyi iskolaelhagyók” (*Christmas leavers*) adták a kipróbálók első célcsoportját, akik a 16 éves kort karácsony előtt érik el, és ezért tanév közben elhagyhatják az iskolát. Az ő esetükben szintén a megelőzésre törekedett a program. Németországban nyilvántartják azokat a fiatalokat, akik alapképzés után nem tanulnak tovább és nem is lépnek be a munka világába. Így a német partnerek ezt a 15-18 éves célcsoportot kívánták megtalálni.

„Itthon szintén sajátos helyzettel találtuk magunkat szemben. Bár a magyar NEET fiatalok között viszonylag magas a közép- és felsőfokú végzettségük aránya, a legnagyobb kihívással a hátrányos helyzetű, alulképzett fiatalok néznek szembe. Őket, amikor már semmilyen szervezethez nem tartoztak, nagyon nehéz volt elérni. Ezért a megelőzés érdekében részben mi is az intézményi keretek között elérhető veszélyeztetett fiatalok felé fordultunk. Legjelentősebb partnerünk a HÍD programokat is működtető Gyulai Szakképzési Centrum volt” – jegyzi meg Gönczöl Enikő.

Hasonlóságok a belső jegyekben

A különbségek mellett persze számos hasonlóság is azonosítható volt a négy ország NEET fiataljainak körében. Általános jellemzőnek tűnt a tanulási motiváció gyengesége, a hátrányos helyzet, az önértékelési problémák megléte, illetve a jövőkép hiánya. A 12 hetes tréninget a négy ország szakemberei folyamatos egyeztetéssel dolgozták ki: bár a részfeladatokat elosztották egymás között, az összes munkatárs találkozott minden felmerülő részlettel, illetve kérdéssel. A vállalkozói kompetencia egészén belül célzottan fejleszteni kívánt részterületek a következők voltak: a hajlandóság a tanulásra, a személyközi készségek, a kezdeményező készség, a problémamegoldás, a felelősségvállalás, a tervezés-szervezés, a döntéshozás, az alkalmazkodás és rugalmasság, a kockázatvállalás, valamint az üzleti gondolkodás képessége.

„A célcsoportban gyakran iskolai kudarcok kísérték végig a fiatalok tanulási pályáját. Bizonyára ennek tulajdonítható az az egységes tapasztalatunk, hogy a résztvevők sokszor elutasították a hagyományos iskolai tevékenységeket. Nem szerették például az írásbeli, sok gondolkodást, kitartást igénylő feladatokat. A program egészét ezért sokkal inkább a tevékenységközpontú, játékos, személyes bevonódást igénylő gyakorlatok jellemzik – amelyek azonban szorosan kapcsolódnak a munkaerőpiacon elvárt legfontosabb készségekhez” – meséli a projektmenedzser.

„A tréningfoglalkozásokat mindenhol a meglévő kompetenciáknak a fenti 10 részterülethez kapcsolódó felmérése előzte meg. Szubjektív formában, a fiatalok által kitöltött önértékelő kérdőívek segítségével. Valamivel objektívabb módon pedig külső értékelők által megfigyelt és pontozott tevékenységek révén. A két forrásból származó eredmények összevetése képet adott a résztvevők önértékeléséről, a felméréshez kapcsolódó beszélgetés elősegítette a meglévő erősségek és a fejlesztési feladatok tudatosulását, s a trénernek számára alapul szolgált a tanulási folyamat megtervezéséhez” – avat be a részletekbe Gönczöl Enikő.

A jövő: megelőzés vagy második esély

Ahogy a projektmenedzser mondja: számos gyakorlat alapötlete a német kollégáktól került be a tréningbe, akik már mintegy húsz éve dolgoznak hasonló módszerekkel saját intézményükben. A többek között szituációs játékokat, csoportban megoldandó logikai feladványokat, önreflektív feladatokat tartalmazó program végére sok résztvevőnél volt érzékelhető a fejlődés. A záró felmérés tanúsága szerint akadt olyan fiatal, aki az induláskor mért 40 százalékos szinthez képest 70-100%-os eredményt mutatott fel egyes területeken.

Az együttes statisztikákból kiderült: **a német, a magyar, illetve a skót fiatalok nagy része szakmai képzésbe vagy állásba került a tréning után**, míg a lengyeleknél mára – a középiskolai célcsoport miatt – a fiatalok nagy része oktatásban vesz részt, vagy egyszerre tanul és dolgozik. Csupán a tesztcsoportok résztvevőinek 5%-a tűnt el a foglalkozásokat követő év folyamán az utókövetést végző trénernek látóteréből úgy, hogy nem lehet tudni, miként alakult a tanulással, illetve a munkával való kapcsolatuk.

„Az utóbbiak abból a körből kerültek ki, akik a tréning idején valódi NEET fiatalok voltak, és semmilyen szervezett intézményi kerethez nem tartoztak. Ez a tapasztalat is megerősíti, hogy valószínűleg érdemes lenne elsősorban a program preventív funkciójára építve, azokra a veszélyeztetett fiatalokra fókuszálni, akik az iskolai oktatás utolsó szakaszában vagy második esélyt kínáló intézményes keretek között érhetők el” – véli a szakember.

Komoly sikernek tekinthető, hogy a partnerországok mindegyikében van olyan kipróbáló szervezet, amely folytatja a programot, s olyan is, amelyik új együttműködőként kezdi el használni azt. Magyarországon ilyen a Gyulai Szakképzési Centrum, amely a HÍD programokba építve viszi tovább, illetve a pécsi MIOK Alapítvány, amely tanodai és a hátrányos helyzetű fiatalokat segítő egyéb programjaiba integrálja a tréning gyakorlatait. Az alapítvány új partnereként kapcsolódik a programhoz a Piarista Rend Magyar Tartománya, amely a jövőben induló Kilátó központjában szán helyet az RLG programnak.

„Bízunk benne, hogy idővel egyre messzebbre ér majd el a program hatása, miközben a felhasználói tapasztalatok is sokasodnak majd. Tudjuk, hogy néhány év bizonyára kell hozzá, amíg valóban sok helyre beépül a tréning, de reményeim szerint, már akár egy év múlva is nagy előrelépésről számolhatunk be” – mondja Gönczöl Enikő.

SZÉLES-HORVÁTH ANNA

„ESÉLYÜK SINCS ARRA, HOGY MÁSFAJTA DÖNTÉST HOZZANAK!”

Erasmus+ projekt a tanult tehetetlenségről

Magyarországon a fiatalok 12,4 százaléka érintett a korai lemorzsolódásban. Vajon ezt a magas számot elsősorban a szegénység, a származás, a korai családalapítás vagy a hiányzó küzdési stratégia okozza? Netán ezek a tényezők együttesen hatnak? Az okokról és a lehetséges megoldásról Szentpétery Elemérrel, az Együttható Közösségépítő Egyesület elnökével beszélgettünk.

Nemrég publikálták legújabb nemzetközi projektjük eredményeit, melynek során a korai iskolaelhagyás okait kutatták. Miért épp Tanult tehetetlenség lett a projekt címe?

INTÉZMÉNY: Együttható Közösségépítő Egyesület

PROJEKT CÍME: Tanult Tehetetlenség, Nem formális tanúlással az inklúzióért (LEADNFL)

KOORDINÁTOR: Szentpétery Elemér

HONLAP: <http://leadnfl.eu/>,
www.egyutthato.eu

Ezt a címet Martin Seligman pszichológus 'learned helplessness' elméletéből importáltuk. A 60-as években rájött, hogy bizonyos körülmények között a depresszióban szenvedő emberek nem változtatnak negatív helyzetükön. Akkor sem, ha elvileg megvan erre a lehetőségük vagy a tudásuk. Ez a kondicionálás eredménye. Amennyiben a kísérleti alany minden próbálkozására negatív visszajelzést kap, egy idő után megtanulja, hogy próbálkozni is fölösleges. Ezzel a címmel szerettünk volna reflektálni az egyén gazdasági inaktivitására, mely hasonló módon alakulhat ki.

A LEADNFL projekt (Tanult tehetetlenség: korai iskolaelhagyó fiatalok számának csökkentése a hátrányos helyzetű régiókban a nem-formális tanulás erejével) legfontosabb célja a 14-22 éves hátrányos helyzetű fiatalok tanuláshoz és oktatási rendszerhez való viszonyának, valamint a korai iskolaelhagyásnak a vizsgálata volt, illetve annak feltérképezése, hogy milyen kapcsolatban áll mindez a korai gyermekvállalással. További céljai között szerepelt egy olyan (nem formális pedagógiai eszközökre épülő) módszertan kifejlesztése, mely segítséget tud nyújtani a fiataloknak iskolai tanulmányaik befejezésére, akár gyermekvállalás mellett is.

A LEADNFL projekt az Együttható Egyesület, a romániai NevoParudimos és a Phiren Amenca hálózat két éves stratégiai együttműködése alapján valósult meg, az Erasmus+ program ifjúsági fejezetének társfinanszírozásával.

Mit jelent a tanult tehetetlenség a hátrányos helyzetű fiatalok életében?

Vannak, akik gyermekkoruktól sokszor érzik a tehetetlenséget az őket traumatizáló helyzetekben. Ilyen az, amikor egy hátrányos helyzetű gyermek megerősítő kommunikáció helyett visszatérően negatív visszajelzéseket kap. Ő később kevésbé, sőt többnyire egyáltalán nem fog küzdeni azért, hogy változtasson a helyzetén.

A fiatalok jelentős része tehát azért hagyja ott az iskolát, mert egyrészt korábban nem tapasztalta, hogy van értelme küzdeni, másrészt nem rendelkezik megküzdési stratégiával?

Igen. Azok a fiatalok, akik a tanulás abbahagyása mellett döntenek, azért döntenek így, mert nincsenek valódi alternatíváik és releváns tapasztalataik. Ezek nélkül pedig esélyük sincs arra, hogy másmilyen döntést hozzanak. Egyszerűen nem ismernek más miliót, nem ismernek más kulturális szokásokat.

A projekt legfontosabb célkitűzései között szerepelt a lemorzsolódás konkrét okainak feltárása, valamint egy alternatív pedagógiai alapelveken nyugvó módszertan kidolgozása. Hosszú évek óta hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkoznak. Mely tapasztalatok adták mindehhez a legfőbb motivációt?

Elsősorban az általunk üzemeltetett, gyöngyösi HatásPont Tanodában szerzett tapasztalatok, ahol nap mint nap hátrányos helyzetű fiatalokkal dolgozunk. Ezek a családok olyan komplex problémákkal szembesülnek, melyeket önerőből nehezen vagy egyáltalán nem tudnak megoldani. Szubjektív tapasztalataink volt, hogy az egyik probléma lehet a korai családalapítás. Ennek során az iskolába járás gyerekeivel mellett akkora kapacitást von el a családtól, hogy a fiatal végül az iskola elhagyása mellett dönt.

Ezzel kapcsolatban korábban azt mondta, azt kellene megakadályozni, hogy a korai családalapítás lemorzsolódással járjon, nem pedig arra biztatni a fiatalokat, hogy ne alapítsanak családot.

Egy előregedő korfával rendelkező társadalomban valóban luxusnak tartom ezt a hozzáállást. Az intézményrendszernek – iskola, szociális, gyermekvédelmi és persze a civil szektor – meg kellene találnia a módot arra, hogy a családalapítás és az iskolai tanulmányok befejezése együttesen is lehetséges legyen. A baj az, hogy az iskolát elhagyó fiatalok elenyésző százalékban álltak kapcsolatban a segítségükre hivatott intézményekkel, és az iskolarendszer sem tudta megszólítani őket.

Együttható Egyesület

Az egyesület 2010 óta foglalkozik hátrányos helyzetű fiatalok segítségével. Egyéni és csoportos foglalkozásai az iskolai oktatást egészítik ki. Céljuk az aktív állampolgárság „megtanítása”, a fogyatékkal élő fiatalok inklúziója, a közösségépítés, valamint a multikulturális szemléletmód átadása.

A szervezet jelenleg az EURODESK hálózat tagjaként működtet egy ifjúsági információs irodát Újpesten, valamint egy tanodát Gyöngyösön (HatásPont Tanoda). Utóbbiban hátrányos helyzetű gyerekek fejlesztését végzik napi szinten.

Melyek a legfőbb okai a lemorzsolódásnak?

A szegénység és a szegregált élethelyzet. A tapasztalatok hiánya, a szocializáció. A válaszadó 14 és 22 év közötti, iskolát elhagyó, már gyermekkel rendelkező hátrányos helyzetű fiatalok 72 százaléka a családalapítást, 19 százaléka a tanulási motiváció hiányát, míg 15 százaléka a gyakori hiányzást jelölte meg fő okként. A kutatás során világossá vált számunkra, hogy az állami intézményrendszer nem képes érdemben reagálni a korai családalapítás nyomán kialakult élethelyzetre.

Mi volt a legmeglepőbb a kutatás során?

Számomra a nem tervezett gyermekek viszonylag magas százalékos aránya, mely a vizsgált mintában a gyermekkel rendelkezők majdnem felét érintette. A tervezetlenség számos veszéllyel jár az egyénre és a családra nézve is, gazdasági és társadalmi oldalról egyaránt. Ezt a témát feldolgozó foglalkozásokkal lehetne ellensúlyozni, de – úgy tűnik – internet ide-oda, a szexuális nevelés még mindig tabu.

A projekt második fázisa az úgynevezett nem formális, vagyis nem hagyományos pedagógiai módszertan kifejlesztéséből állt. Mit jelent ez pontosan?

A nem formális pedagógiának számos definíciója van, én most két tulajdonságát emelném ki. Olyan tanulási formákat preferál, melyek a diákok aktív részvételére épülnek. Ilyen például a csoportmunka vagy az élmény- és tapasztalati alapú tanulás. A másik fontos dolog pedig, hogy a tanulók önértékelését részesíti előnyben. A módszer egyébként kiváló az úgynevezett soft skilllek fejlesztésére is, ilyenek például a szociális kompetenciák, amelyek kulcsfontosságúak lehetnek a munkaerőpiacon, illetve az élet összes területén.

Mostanra ismertek a kutatás eredményei és létezik egy új módszertan. Mi a következő lépés?

A kutatás eredményeit és a kifejlesztett módszertant a tanodában végzett munkánkban azonnal tudjuk alkalmazni. A projekt során létrehozott könyv pedig a hasonló problémákkal szembesülő szakembereknek segíthet. Középtávú célunk egy kísérleti program megvalósítása, ehhez új forrásokra lesz szükségünk. Amennyiben a módszer alkalmazása sikeres, szeretnénk elérni, hogy minél több helyen elterjedjen.

Mi mindennek kellene Ön szerint ahhoz teljesülnie, hogy a korai iskolaelhagyás tekintetében közelítsünk az EU átlagához?

Nagyon fontos lenne 1-3 éves kor között elkezdni a korai fejlesztést univerzálisan, úgy, hogy ezekben szülő és gyermek együttesen vesz részt. A szülők bevonásával kapcsolatban a fiatalokkal foglalkozó összes intézménynek fel kellene vállalnia a közösségépítő funkciókat, amik természetesen túlmutatnak egy rendezvényen, illetve egy-egy szülői értekezleten. Nagyobb gyerekeknél kikerülhetetlen a szexuális nevelés és az önismeret fejlesztése is, megfelelő bizalmi légkör mellett. Az iskolai tananyagot teljesen meg kellene reformálni: kevesebb és korszerűbb tananyagra lenne szükség, az említett élményközpontú módszerekkel. Fontos lenne felismerni a kritikus gondolkodás, valamint a soft skilllek fejlesztésének fontosságát is, mert ezek teszik lehetővé, hogy a fiatalok felelős, aktív állampolgárokká váljanak.

BAKÓCZY SZILVIA

MINDEN DIÁK SZÁMÍT! –

Egy szakpolitikai kísérlet rövid története a korai jelzőrendszerek kiépítéséről

Kitűzött célok és elért eredmények

A **CroCooS - Előzzük meg a lemorzsolódást!** (Szektorközi együttműködéssel a korai iskolaelhagyás megelőzéséért) című projekt célja egy intézményi korai jelző- és beavatkozási rendszer kidolgozása és alkalmazhatóságának tesztelése volt 15 pilot iskolában, randomizált, kontrollált vizsgálat keretében, a partnerországokban már működő adatok összegyűjtése és elemzése alapján. Az Európai Bizottság által támogatott hároméves (2014–2017) szakpolitikai kísérlet Szerbia, Szlovénia és Magyarország szoros együttműködésére épült, amelyet dán és holland partnerek segítettek. A kísérlet eredményei – a megvalósító partnerek szándéka szerint – hozzájárulnak a közös európai tudáshoz a korai iskolaelhagyás megelőzésében.

A projekt célrendszere így foglalható össze:

- A **korai jelzőrendszer elemeinek** másodelemzés és az empirikus felmérések eredményei alapján történő **meghatározása**. A CroCooS projekt keretében az intézményi szintű korai jelzőrendszert az oktatási intézmények által használt, mérhető adatokon és megfigyelhető jelenségeken alapuló, rendszerszintű eszközként értelmezték, amely elősegíti a lemorzsolódás kockázatának kitett diákok időben történő felismerését, valamint egyéni szintű megelőző intézkedések létrehozását és alkalmazását is. A rendszernek szektorközi együttműködésen kell alapulnia.
- A javasolt **korai jelzőrendszer kipróbálása 3 európai országban** (Magyarországon, Szlovéniában, Szerbiában). A pilot iskolákat havonta mentorok támogatták, emellett kisösszegű pénzügyi támogatásban részesültek.
- A pilot **tevékenységek hatékonyságának mérése** a randomizált, kontrollált vizsgálati módszertan alkalmazásával. Nemcsak az 5 pilot iskolában, hanem a kontrolliskolákban is sor került input-output értékelésre, és részletes jelentéseket használtak fel annak nyomon követésére, hogy a beavatkozás hatása látható, korrigálható és mérhető-e.
- Az érdekelt felek közötti **együttműködés előmozdítása** különféle konzultációs tevékenységekkel (műhelyfoglalkozásokkal, online fórumokkal, társaktól való tanuláson alapuló tevékenységekkel, közösségi hálózatokkal) és ismeretterjesztési tevékenységekkel (konferenciákkal, videókkal, hírlevelekkel).
- **Szakpolitikai ajánlások megfogalmazása** arról, hogy melyek a korai jelzőrendszer nemzeti szintű megtervezésének és működtetésének előfeltételei, és a szükséges rendszereknek mit kell tartalmazniuk ahhoz, hogy megalapozzák az intézményi szinten végrehajtott hatékony beavatkozásokat.

A hároméves projekt főbb eredményei a következők: **a kísérleti folyamat megvalósítása, a randomizált, kontrollált vizsgálaton alapuló értékelés** és az eredményekből fakadó **szakpolitikai szintű ajánlások**, továbbá a másodelemzésen és empirikus kutatáson alapuló nemzetközi jelentések, valamint a módszerek és az ötletek szélesebb közönség körében történő terjesztését támogató, ismeretmegosztásra szolgáló online felületek (Tudástár, Útmutató és Eszköztár).

A megvalósítás elemei

A CroCooS partnerség sokrétű kihívással nézett szembe a projekt megvalósítása során – ahogyan az a **Minden diák számít!** című CroCooS kiadvány bevezetőjében is szerepel. *Szegedi Eszter*, a projekt vezetője ugyanitt fejtette ki, hogy a legnagyobb szakmai dilemmát az jelentette, hogy lehet-e kötelező elemeket megfogalmazni az iskolák számára a korai jelzőrendszer kiépítése és a használt útmutató és eszközök kapcsán, vagy hagyni kell, hogy minden iskola autonóm módon a saját független útját járja a kísérletben is. A fejlesztést tervező csapat végül az iskolákat havi rendszerességgel látogató és szakmailag támogató mentorokra bízta a megoldást, döntési szabadsággal ruházta fel őket, akik – nemcsak emiatt – méltán nevezhetők a „CroCooS projekt hőseinek”. A fejlesztés egyrészt szemléletváltást, újfajta megközelítést igényelt mind a bevont iskolai csapattól, mind a tanároktól. Másrészt a partnerség számára is kihívást jelentett, hogy közös megegyezésre jusson a korai jelzőrendszer értelmezése és a szakpolitikai kísérlet kereteit illetően.

A kísérlet mélyebb elemzését és a szakmai háttéranyagokat a projekt **négy nyelvű honlapján** (www.crocoos.tka.hu) ismerhetik meg az érdeklődők, akik pedig elsősorban az iskolai történetekre kíváncsiak, azoknak ajánljuk figyelmükbe a magyar, angol, szerb és szlovén nyelveken megjelent kiadványainkat.

WWW.OKTATASKEPZES.TKA.HU » EREDMÉNYEK » PUBLIKÁCIÓK, CIKKEK, MÉDIA

A tényleges terepmunkát **empirikus és elméleti háttérkutatás** előzte meg. Ennek megfelelően a kísérleteket támogató projekteredmények részben egy (másodelemzésre, országjelentések készítésére és azok összehasonlító elemzésére kiterjedő) összetett kutatási tevékenység megállapításain, valamint tanulmányutakról készült jelentéseken, a három kísérleti országban online kérdőívek kitöltésén és interjúk készítésén alapultak.

Az **iskolai pilot, a terepmunka** során 15 iskolai kísérleti program zajlott le 18 hónap alatt a három országban (Szerbia, Szlovénia és Magyarország), melyek célkitűzéseikben hasonlóak, de a megvalósítás módjában és a bejárt fejlődési útjukban mind egyediek. Az elért eredményekben is sok a közös vonás, ugyanakkor mindegyik program megvalósításában szerepet játszottak a helyi igények és körülmények, az adott iskola – a tanárok és a tanulók, valamint az intézményvezetők – jellemzői, a szervezeti kultúra és nem utolsósorban, a nemzeti oktatási rendszerek különbözőségéből fakadó sajátosságok.

A jelzőrendszer működtetése személyes, a diákokra jobban odafigyelő, az érdekeiket és problémáikat fókuszba állító szemléletet igényel. Ezért a projekt az iskolai működés ilyen jellegű változását segítő, havonta a helyszínre érkező mentorokkal támogatta a cél elérését. A mentorok és az iskolában megalakult korai iskolaelhagyás teamek (EWS team) együttesen dolgozták ki az iskola sajátosságaihoz igazított reális, megvalósítható akciótervet és módszertant. A későbbiek során ezt a tervet hajtották végre, illetve erről konzultáltak a mentorokkal.

A szektorközi együttműködés, a helyi partnerek bevonása a megelőző munkába szintén előre megfogalmazott célként szerepelt, hiszen a diákok kimaradása nem minden esetben előzhető meg pusztán pedagógiai eszközökkel, az iskola rendelkezésére álló kapacitásokkal. Ennek eredményeképpen csaknem minden iskola az együttműködő partnereknek az előzetes várakozásokat jóval meghaladó köréről számolt be. A teameknek a pilot projekt során négy műhelymunka keretében is lehetőségük nyílt arra, hogy találkozzanak és tapasztalatot cseréljenek egymással.

Az intézményi korai jelzőrendszer kialakításának eszközei

A pilot programban részt vevő és a kontroll iskolák számára elsőként egy intézményi **Útmutató** készült el a jelzőrendszer iskolai bevezetésének alapvetően szükséges lépéseiről. Az Útmutatóval azon szakemberek munkáját szeretnénk segíteni, akik intézményükben a lemorzsolódás megelőzését célzó korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer kialakításán dolgoznak. A dokumentum célja egyfelől az volt, hogy segítse a szakpolitikai kísérletben részt vevő szakképző iskolákat támogató mentorok munkáját, másfelől később, a projekt zárását követően, kézikönyv legyen azon intézmények számára, amelyek mentori támogatás nélkül alkalmazzák a projektben kifejlesztett Eszköztárat.

A korai jelzőrendszerek kialakítása az intézményi elhatározás megszületését követően még hosszú időt vesz igénybe, ezért a partnerség által fejlesztett útmutató ennek a hosszú távú (2-4 évig tartó) folyamatnak a felépítését mutatja be. Azonban a CroCooS projekt keretén belül a kísérlet mindössze 18 hónapig zajlik, így ez az intézményen támogatott és kísért időszak csak egy részét tudja lefedni a teljes fejlesztési folyamatnak. Éppen ezért az útmutató úgy készült, hogy elősegítse az intézményi fenntarthatóságot, és a bevont iskolák képesek legyenek önállóan is azonosítani, hogy hol tartanak az egyes ajánlott lépésekben és melyek a még fejlesztendő területek.

Az Útmutató követi az intézményi szintű korai jelzőrendszer felépítésének ajánlott elveit, bemutatja a jelző- és támogató rendszer definícióját, felsorolja a jelzőrendszer felépítésének alapelemeit és legfontosabb lépéseit, és egy ciklikus folyamatot javasol az iskolai bevezetéshez. Minden fejezete össze van kapcsolva az Eszköztárban található gyakorlati segédeszközökkel és az elméleti háttéranyagok gyűjteményével, a Tudástárral.

A CroCooS **Eszköztár** a lemorzsolódás megelőzését célzó gyakorlati megoldások gyűjteménye: olyan gyakorlati segédeszközöket, a mindennapi iskolai gyakorlatban alkalmazható eszközöket tartalmaz, amelyeket tanárként vagy intézményvezetőként alkalmazva sikerrel léphet fel a lemorzsolódás ellen az iskolában. Az eszközök között vannak olyanok, amelyek a lemorzsolódást megelőző figyelmeztető jelek azonosítását támogatják adatgyűjtés és megfigyelés által, valamint olyanok, melyek az észlelt jelekhez kapcsolódó egyéni szintű beavatkozásban segítik a pedagógusok vagy az intézményvezetők munkáját.

Az eszközök olyan – az előzetes nemzetközi kutatás során azonosított – témakörökhöz kapcsolódnak, a melyek összefüggenek a lemorzsolódás problémakörével. Ide tartozik többek között a diákok komplex megismerésére irányuló adatgyűjtés és monitorozás (pl. a hiányzások követésére és a veszélyeztetett diákok beazonosítására), vagy a diákok egyénre szabott támogatási rendszerének, szakmai protokolljainak kidolgozása, továbbá a hatékony tanár-diák kommunikáció és partneri viszony kialakításának ismérvei, illetve a korai iskolaelhagyással foglalkozó szakmai team építésére, az ítéletmentes együttműködésre, a hatékony konfliktuskezelésre, a zaklatás vagy bullying visszaszorítására vonatkozó segédanyagok.

A különböző témák címkék szerint kereshető gyűjteménye számos gyakorlati példát ad arra, milyen beavatkozásra kerülhet sor a diákok, a tanárok vagy éppen az intézmény szintjén.

További részletek a 32 oldalon.

A **Tudástár** a CroCooS projekt időszaka során feltárt, a korai iskolaelhagyás és a lemorzsolódás kapcsán kulcstényezőként megfogalmazott jelenségekhez (hiányzás, évismétlés, unalom, bullying stb.), folyamatokhoz kínál szakértői háttéranyagokat, szakirodalmat, szakmai böngészőt; emellett itt találhatóak azok a kutatási eredmények és riportok, amelyeket a három év során hazai és nemzetközi szakértők készítettek. A Tudástár további szakmai támogatást nyújt a korai iskolaelhagyás témájában informálódni, tanulni vágyó szakemberek számára. Hosszú távon egy olyan gyűjtő és összegző webes felületet – szakmai böngészőt – kívánunk kialakítani, amely a témában eddig készült hazai és nemzetközi kutatási anyagokat, elemzéseket, rövidebb szakmai leírásokat, ajánlásokat, jó gyakorlatokat és módszertani segédleteket szedi csokorba témakörönként.

Keresse fel a CroCooS Tudásközpontot!
www.oktataskepzes.tka.hu/hu/crocoos/tudaskozpont

a korai iskolaelhagyás
és lemorzsolódás
problémaköre

korai jelzőrendszerek
az iskolai
lemorzsolódás
megelőzésére

adatgyűjtés

hiányzás

romló osztályzatok

évismétlés

unalom

magatartásváltozás,
depresszió

magatartásváltozás,
depresszió

Amitől virágba borul a CroCooS

Mi is a CroCooS valójában? Egy **szakpolitikai kísérleti projekt**, amely rámutatott, hogy közép-európai környezetben hogyan és miként fejleszthetők és alkalmazhatók korai jelzőrendszerek az iskolákban. *Jelena Joksimovic*, a projektben részt vevő szerbiai partner kutatóját idézve: az iskolákban kialakult korai jelzőrendszerek maguk az EWS teamek (korai iskolaelhagyás teamek) voltak. Ennek analógiájára felfűzve a CroCooS nem más, mint az iskolák, az őket támogató mentorok, a velük együttműködő szektorközi partnerek és a CroCooS projekt nemzetközi partnersége volt.

A projekt másfél éve alatt az iskolák hozzáállása nagymértékben megváltozott, és sok olyan képességet és módszert sajátítottak el, amelyet jövőbeni munkájuk során is jól használhatnak majd. A legfontosabbak ezek közül például az egyes diákokra jobban odafigyelő megközelítés, a sokkal inkább rendszerszemléletű munkamódszerek, a csapatmunka előnyeinek megtapasztalása vagy az egész tantestület bevonása a megelőző tevékenységbe. Ezek jelentőségét mind alátámasztják azok a nemzetközi kutatások is, amelyek szerint a legjobb gyakorlatok (skandináv, angolszász vagy holland példák) közös elemei **a befogadó és nyitott oktatási rendszer, a kollaboratív tanári kultúra, valamint a rendszerszintű szektorközi együttműködés.**

A szektorközi együttműködések kiváló példái a 2016-ban útjára indított **Alma a fán – Fókuszban a korai iskolaelhagyás** műhelysorozat állomásai, amelyek segítségével újabb fórumot sikerült teremteni a pedagógusok, szülők, iskola- és munkaközösség-vezetők mellett minden olyan társterületi szakember számára is, akinek szerepe lehet az iskolai lemorzsolódás csökkentésében. A délutáni, háromórás klubrendezvények célja, hogy teret adjanak a párbeszédre és a közös tudásmegosztásra a lemorzsolódás arányának csökkentése és megelőzése kapcsán. Részletek, és a műhelyeken elhangzott szakértői előadások anyagai megtalálhatóak a Tempus Közalapítvány Oktatás és Képzés weboldalán:

www.oktataskepzes.tka.hu/hu/fokuszban-a-korai-iskolaelhagyas

Szakpolitikai ajánlások

Az iskolai kísérleti programokhoz kapcsolódó kutatások és értékelések megállapításai, valamint a projektet lebonyolító munkacsoporttal és a részt vevő legfontosabb szakértőkkel folytatott megbeszélésekből levont tanulságok beépültek a szakpolitikai ajánlásokba. Fontos tanulság például, hogy a három kísérleti ország oktatási rendszere jóval több hasonlóságot, mint különbséget mutatott.

A szakpolitikai ajánlások gerincét az alábbi megállapítások alkotják.

Jó iskolaválasztás: A veszélyeztetett diákok számára sokrétű és motiváló alternatív tanulmányi lehetőségeket kell felajánlani (szükség esetén más iskolákban), valamint elérhető pályaaorientációs szolgáltatást kell számukra biztosítani.

Iskolai légkör: A tanár-diák és a tanár-szülő kapcsolatot, a bizalom és a tisztelet kultúrájának kiépítését, valamint a diákok tanulásban való érdekeltté tételét egyaránt fejleszteni kell.

Adatgazdálkodási rendszer: A diákokra vonatkozó digitális és elérhető adatmonitoring-rendszereket jobban ki kell használni annak érdekében, hogy időt lehessen megtakarítani és a tanárok számára releváns információt lehessen biztosítani ahhoz, hogy a veszélyeztetett diákokra összpontosítsanak.

A tanárok és más iskolai munkatársak **szakmaorientáltságának** kialakítása alapvető fontosságú a kísérleti országokban.

Együttműködésen alapuló módszerek: Az esetek megbeszélése, a bevált gyakorlatok megosztása, a rendszeres tapasztalatcsere révén kialakulhat a tanárok azzal kapcsolatos kompetenciája, hogy a veszélyeztetett diákokra összpontosítsanak.

Vezetés: Mindenekelőtt az iskola vezetőinek kötelezettségvállalása a meghatározó tényező, enélkül semmilyen beavatkozásra nem kerülhet sor.

Kommunikáció és külső segítség: A mentorálás és a csapatmunka a fejlesztési folyamat legsikeresebb részének két tényezője. Az összes szereplővel és az összes szereplőről – akár az iskolán kívül – folytatott kommunikáció a lemorzsolódás elleni küzdelemben segítséget nyújtó másik sikertényező.

Támogató szolgálatok: A centralizált szolgáltatások (például szociális munkások, mentális rehabilitáció, pályaaorientáció és válságkezelés) ugyanolyan fontosak, mint az iskola fejlesztése.

Kormányzás: A kormány és a helyi hatóságok egyértelmű és releváns elvárásai elengedhetetlenek az iskolafejlesztés megerősítéséhez.

Pénzügyi ösztönzők: A rendszer fejlesztéséhez elengedhetetlen lenne az iskolák megfelelő, állami finanszírozási rendszerrel való ellátása, valamint a diákokat motiváló, személyre szabott délutáni foglalkozások céljára könnyen elérhető finanszírozás biztosítása.

Szakpolitikai tanulságok: A távlati gondolkodás, a szükséges költségvetés és idő elkülönítése, valamint az új felmérések nyomán követése azok közé a legfontosabb tényezők közé tartozik, amelyek csökkenthetik a korai iskolaelhagyás arányát a három vizsgált országban.

Kísérleti iskolák Magyarországon

PAKS

- Szekszárdi SZC Paksi I. István Szakképző Iskolája

BUDAPEST

- Budapesti Gépészeti SZC Csonka János Műszaki Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
- Budapesti Komplex SZC Pogány Frigyes Szakgimnáziuma

DOMBÓVÁR

- Szekszárdi SzC Dombóvári Apáczai Csere János Szakgimnáziuma és Kollégiuma

BARCS

- Kaposvári SzC Barcsi Ipari és Kereskedelmi Szakképző Iskolája

CroCooS partnerség

Tempus Közalapítvány: a projekt szakmai vezetője és koordinátora

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.: az iskolai pilot programok kidolgozója és a magyar pilot iskolák koordinátora

Expansio Humán Tanácsadó Kft.: a szakpolitikai kísérlet értékelője

A projektbe bevont nemzetközi partnerek:

- ▶ The Institute of the Republic of Slovenia for Vocational Education and Training: szlovén pilot program koordinátora

- ▶ Education Forum: szerb pilot program koordinátora

- ▶ Youth Guidance Center, Dánia és IJzee Management Consultants BV, Hollandia: „kritikus barátok”

Szerkesztette:
FARKAS BERTALAN PÉTER

KIPRÓBÁLTUK

Gyakorlati eszközök az iskolai lemorzsolódás megakadályozására

Az Ön osztályában is van olyan tanuló, aki gyakran hiányzik? Vagy akinek mostanában látványosan romlott a tanulmányi eredménye? Esetleg megváltozott a magatartása, furcsán viselkedik, talán ki is kiközösítik a többiek vagy ő száll rá másokra?

Ha a válasz igen, érdemes alaposabb figyelmet szentelni neki. Ezek mind olyan előjelek, amelyek akár arra is utalhatnak, hogy ez a tanuló előbb-utóbb kimarad az iskolából. Különösen akkor, ha a legveszélyeztetettebb célcsoportba, a kedvezőtlen társadalmi és gazdasági helyzetű fiatalok közé tartozik.

Nem kell azonban, hogy így legyen. A tüneteket időben felismerve Ön személyesen is sokat tehet azért, hogy ezek a fiatalok ne morzsolódjanak le. Ehhez a munkához kínál konkrét gyakorlati segítséget az a bárki által elérhető eszköztár, mely a CroCooS nemzetközi projekt keretében összegyűjtött és tesztelt gyakorlatokat és módszereket tartalmazza.

A kimaradást elhárító akciócsapat létrehozása a pedagógus kollégákkal? Iskolán kívüli szereplők bevonása? Bizalomra épülő, segítő beszélgetés a diákkal? Mindenhez van tanácsunk!

A kísérlet során azt vizsgáltuk, hogy milyen konkrét eszközök segíthetik az iskolai lemorzsolódás megelőzését, és hogyan lehet ezeket az eszközöket beépíteni az intézmények mindennapjaiba.

A lemorzsolódás mögött többnyire egyéni, társadalmi és az iskolarendszert jellemző okok összessége húzódik meg. A hazai adatok szerint a legnagyobb arányban a kedvezőtlen szociális és gazdasági helyzetben élő, elsősorban a szakiskolában tanuló fiatalokat érinti. A lemorzsolódás egy hosszabb folyamat eredménye, és e folyamat számos jele jól látható lehet a környezet és a pedagógusok számára. Ezeknek a figyelmeztető jeleknek nem csak a felismerését, de hatékony kezelését is segíti, ha az intézményben korai jelzőrendszer működik, hiszen az időben alkalmazott, egyénre szabott beavatkozás megállíthatja a lemorzsolódás folyamatát.

Figyelmeztető jelek lehetnek például:

- hiányzások
- a tanuló érdektelensége
- romló tanulmányi eredmények
- drasztikus viselkedésváltozás
- kiközösítettség vagy kiközösítő magatartás

Magyarországon nem alakult ki annak a kultúrája, hogy a lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetett tanulók külön figyelmet kapjanak. Érdemes itt röviden felidézni az esélyegyenlőség és a méltányosság fogalmának megközelítésbeli különbségét: ahhoz, hogy az eleve hátrányból induló diákokat megfelelő módon tudjuk támogatni, nem elég számukra ugyanazt biztosítani, mint a kedvezőbb helyzetből induló társaiknak, hanem jóval több támogatást, türelmet, törődést igényelnek ugyanazon eredmények eléréséhez. Éppen ezért választottuk a CroCooS zárókonferencia szlogenjének azt, hogy Minden gyerek számít! És ezért tartjuk fontosnak, hogy minél több pedagógus és intézményvezető megismerje – és alkalmazza – a CroCooS projekt gyakorlati eredményeit.

Eszköztár

Az Eszköztár a projekt során kidolgozott és tesztelt konkrét gyakorlatokat tartalmazza, melyek bármely iskolában bevezethetők. A különböző témák szerint kereshető gyűjtemény számos gyakorlati példát ad arra, milyen beavatkozásra kerülhet sor a diákok, a tanárok vagy éppen az intézmény szintjén:

- Hogyan és milyen adatokat gyűjtünk a diák jobb megismerése érdekében? Milyen eszközeink vannak a lemorzsolódás kockázatának vizsgálatához?
- Hogyan fektessük le a tanár-diák kommunikáció alapjait? Hogyan építhető ki a bizalom? Hogyan zajlik egy segítő beszélgetés? Mire jó az egyéni fejlődési terv és hogyan érdemes elkészíteni?
- Hogyan keltsük fel a diákok érdeklődését? Hogyan tudja egy osztály megalkotni a saját viselkedési szabályait? Hogyan kezeljük a konfliktusokat? Mit tehetünk a zaklatás ellen?
- Hogyan alakítsuk ki a diákok támogatásával foglalkozó csapatot? Milyen eszközök segíthetik a tanárok közös munkáját? Milyen rendszeres vagy eseti formái lehetnek a tapasztalatok, megfigyelések megosztásának és az együttműködésnek? Milyen lépései vannak egy esetmegbeszélésnek?
- Kik lehetnek a partnereink az iskolán kívülről a lemorzsolódás veszélyének kitett diákok támogatásában? Milyen együttműködési formákat érdemes velük kialakítani?

Az **Eszköztár** mellett a korai jelzőrendszer bevezetését lépésről lépésre segítő **Útmutató**, valamint az elméleti háttér röviden összefoglaló írásokat tartalmazó **Tudástár** is elérhető minden érdeklődő számára a projekt honlapján. Esettanulmányokat és történeteket a projekt zárókötetében olvashatnak.

Egy konkrét példa az Eszköztárból

BIZALOMÉPÍTÉS

A bizalomépítés a veszélyeztetett diákok támogatásának első lépése annak érdekében, hogy kiépüljön a segítő kapcsolat, megvalósuljanak a segítő beszélgetések, hogy eredményes legyen egyéni fejlesztésük.

A bizalomépítés alapja: először adok, aztán kapok. Mindenekelőtt nyugalmat kell biztosítanom magamnak és a diákoknak. A bizalomépítés egy hosszú folyamat, de amíg nem bízunk meg egymásban, addig nem érdemes a problémákról beszélni. A bizalomépítés egy kölcsönös, lassú megismerési folyamat, egyfajta megszelídítés (Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg), melyet a tanár kezdeményez és irányít a diák feltétel nélküli elfogadásával. A tanár megbízik és hisz diákja fejlődés iránti akaratában és képességében. A feltétel nélküli elfogadás azt jelenti, hogy úgy fogadjuk el a diákot, amilyen ő most. Nem akarjuk megítélni, megváltoztatni, segíteni, csak meg akarjuk ismerni, megérteni és megérezni, hogy miért olyan most, amilyen. Ezért sokat kell kérdeznünk, és nem szabad felhagynunk a kérdezéssel. Ha nem válaszolnak, akkor is tovább kell próbálkoznunk, építeni kell a kapcsolatot. Találnunk kell őket érdeklő témákat, kérdéseket, hogy megnyíljanak és válaszoljanak. Beszélgessünk velük olyan témáról, melyet ők választanak, ne tartsuk vissza őket. A diákoknak érezniük kell, hogy ők érdekesek és fontosak. Amikor ezt megérik, akkor jött el a bizalomnak az a pillanata, amelyet ápolnunk, gondoznunk kell.

Hogyan használhatjuk a fenti szöveget a tanári képzés/tréning során?

1. Szerkesszük a szöveget egy oszlopba a papír bal oldalára. A jobb oldali oszlopot hagyjuk üresen.
2. Minden résztvevőnek adjunk egy példányt.
3. Adjunk időt a szöveg egyéni elolvasására, majd kérjük meg őket, hogy csak kérdéseket írjanak az üres jobb oldalra.
4. Alkossunk párokat és kérjük meg őket, hogy cseréljék ki a papírjaikat. Adjunk 10-15 percet arra, hogy kölcsönösen megválaszolják a kérdéseket.
5. Kérjük meg őket, hogy üljenek körbe és beszéljék meg a megválaszolatlanul maradó dilemmákat, kérdéseket.

Eszközök: megszerkesztett szöveg
(1 példány/résztvevő)

Összeállította:
KARDOS ANITA,
Tempus Közalapítvány,
Kommunikációs igazgató

Felhasználói komment:

„Az egyik legfontosabb eszköznek találok, segíti a tanuló pontosabb megismerését. A már kiépült bizalom segítségével könnyebb felismerni a tanuló magatartásában bekövetkezett legapróbb változást, amire gyorsan tudunk reagálni, a tanuló problémáira megoldást találni. Természetesen komoly felelősséget is jelent, hisz a diák betekintést enged saját problémáiba, életkörülményeibe és mindezt hagyja általunk befolyásolni.”

Dohányiné Végvári Anna

TEMPUS KÖZALAPÍTVÁNY

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Erasmus+

